

บทที่ 4

สภาพทั่วไป และสภาพเศรษฐกิจสังคมและการปลูกป่าไม้สักของเกษตรกร

ในบทนี้จะกล่าวถึงสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา และสภาพเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ตลอดจนปัญหาและทัศนคติต่อโครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่า

4.1 สภาพทั่วไปในพื้นที่ศึกษา

4.1.1 สภาพภูมิประเทศ

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดสำคัญที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทยเส้นรุ้งที่ 16 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 99 องศาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,027 ฟุต (310 เมตร) ส่วนกว้างจากทิศตะวันตกจรดทิศตะวันออกประมาณ 138 กิโลเมตร ส่วนยาวจากทิศเหนือจรดทิศใต้ประมาณ 320 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 750 กิโลเมตรโดยทางรถไฟ และรถยนต์ประมาณ 720 กิโลเมตรตามแนวทางหลวงแผ่นดินสายเหนือ ครอบคลุมพื้นที่ 20,107 ตารางกิโลเมตร และมีประชากรทั้งสิ้น 1,666,024 คน แยกเป็นชาย 814,958 คน หญิง 851,066 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 83 คนต่อตารางกิโลเมตร โดยจังหวัดเชียงใหม่มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับประเทศพม่า
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดลำพูน และตาก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดเชียงราย และลำปาง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่กว้างใหญ่เป็นอันดับที่ 1 ของภาคเหนือ และเป็นอันดับ 2 ของประเทศ รองจากจังหวัดนครราชสีมา ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปมีสภาพพื้นที่เป็นภูเขาและป่าละเมาะ มีที่ราบอยู่ตอนกลางสองฟากฝั่งแม่น้ำปิง มีภูเขาที่สูงที่สุดในประเทศไทยคือ ดอยอินทนนท์ สูงประมาณ 2,575 เมตร อยู่ในเขตอำเภอจอมทอง นอกจากนี้ยังมีดอยอื่นที่มีความสูงรองลงมาอีกหลายแห่ง เช่น ดอยผ้าห่มปก สูง 2,285 เมตร ดอยหลวงเชียงดาว สูง 2,170 เมตร ดอยสุเทพ สูง 1,601 เมตร สภาพพื้นที่แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ

- 1) พื้นที่ภูเขา ส่วนใหญ่อยู่ทางทิศเหนือ และทิศตะวันตกของจังหวัด คิดเป็นพื้นที่ประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่จังหวัด เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร ไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก
- 2) พื้นที่ราบลุ่มน้ำและที่ราบเชิงเขา กระจายอยู่ทั่วไประหว่างหุบเขาทอดตัวในแนวเหนือ-ใต้ ได้แก่ ที่ราบลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำฝาง และลุ่มน้ำแม่งัด เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมต่อการเกษตร

4.1.2 สภาพภูมิอากาศ

เชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีสภาพอากาศค่อนข้างเย็นเกือบตลอดทั้งปี มีอุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปี 25.4 องศาเซลเซียส โดยมีค่าอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 31.8 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 20.1 องศาเซลเซียส มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,100 -1,200 มิลลิเมตร สภาพภูมิอากาศจังหวัดเชียงใหม่อยู่ภายใต้อิทธิพลมรสุม 2 ด้าน คือลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งภูมิอากาศออกได้เป็น 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมจนถึงเดือนตุลาคม ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ไปจนถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ และฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม

4.1.3 ลักษณะทางธรณีวิทยา

จังหวัดเชียงใหม่ตั้งอยู่บนรอยเลื่อนที่สำคัญของประเทศ ทำให้ได้รับผลกระทบจากการเกิดแผ่นดินไหวอยู่บ่อยครั้ง โดยครั้งที่รุนแรงที่สุดครั้งหนึ่งเกิดขึ้นเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2549 ขนาด 5.1 ริกเตอร์ มีจุดศูนย์กลางในอำเภอแมริม ทำให้เกิดความเสียหายเล็กน้อยในบริเวณอำเภอแมริม และอำเภอข้างเคียง ส่วนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรณี มีการผลิตแร่ที่สำคัญ 8 ชนิด ได้แก่ ถ่านหิน เฟลด์สปาร์ แมงกานีส ซีไลต์ ดีบุก ดินขาว ฟลูออไรด์ และแร่หินอุตสาหกรรม และจังหวัดเชียงใหม่ยังมีแหล่งทรัพยากรธรณีที่สำคัญ เช่น แหล่งปิโตรเลียม อำเภอฝาง สภาพทางธรณีวิทยาที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ บ่อน้ำพุร้อน อำเภอสันกำแพงและอำเภอฝาง โป่งเดือด อำเภอแม่แตง บ่อน้ำแร่ธรรมชาติ อำเภอแมริม เป็นต้น

4.1.4 ระบบทรัพยากรป่าไม้ น้ำ และที่ดิน

จังหวัดเชียงใหม่มีป่าไม้หลายประเภท ประกอบด้วย ป่าดิบเขา ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าเต็งรังผสมป่าสนเขา และป่าแดง เป็นต้น ประกอบด้วย ป่าธรรมชาติ สวนป่า และป่าฟื้นฟูตามธรรมชาติ มีพื้นที่ป่าไม้ในจังหวัดเชียงใหม่ 11,694,133 ไร่ (พื้นที่ป่าตามกฎหมาย) คิดเป็นร้อยละ 69.93 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด แบ่งเป็นป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 25 แห่ง อุทยานแห่งชาติ 13 แห่ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 1 แห่ง

จังหวัดเชียงใหม่มีแม่น้ำปิงเป็นแม่น้ำสายสำคัญ มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ 2 แห่ง คือ เขื่อนแม่งวงอุดมธารา อำเภอดอยสะเก็ด และเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล อำเภอแม่แตง และแบ่งตามพื้นที่ลุ่มน้ำได้ดังนี้

1) ลุ่มน้ำปิงตอนบน

ลุ่มน้ำปิงตอนบนเป็นลุ่มน้ำที่สำคัญที่สุดในภาคเหนือตอนบน เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำปิง ลุ่มน้ำมีพื้นที่ 25,355.90 ตารางกิโลเมตร มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่อกเขาสลับซับซ้อนมีความลาดชันสูง วางตัวแนวเหนือ-ใต้ พื้นที่ส่วนใหญ่เสี่ยงต่อแผ่นดินถล่มและการชะล้างพังทลายของดินสูง มีลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบสะวันนา คือ มีฤดูฝนสลับกับฤดูแล้งอย่างชัดเจน และมีลุ่มน้ำย่อยอีก 14 ลุ่มน้ำ โดยมีแม่น้ำสำคัญได้แก่ แม่น้ำปิง แม่แตง แม่กวัง แม่จัด แม่แจ่ม แม่ขาน แม่ต๋น

2) ลุ่มน้ำกก

แม่น้ำกกเป็นแม่น้ำสายหลัก มีต้นกำเนิดจากภูเขาในประเทศพม่า ไหลผ่านเมืองกก เมืองสาด ประเทศพม่า เข้าเขตประเทศไทยที่ช่องน้ำกก อำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ แล้วไหลเข้าสู่จังหวัดเชียงราย ก่อนจะไหลลงสู่แม่น้ำโขง ครอบคลุมพื้นที่ 2,773 ตารางกิโลเมตร

3) ลุ่มน้ำฝาง

แม่น้ำฝางเป็นแม่น้ำสายหลัก ซึ่งมีต้นกำเนิดจากดอยขุนห้วยฝางและดอยหัวโททางตอนใต้ของอำเภอไชยปราการ ไหลลงสู่แม่น้ำกก มีความยาวลำน้ำประมาณ 70 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ลุ่มน้ำ 1,948.50 ตารางกิโลเมตร ในอำเภอไชยปราการ ฝาง และแม่เอย

จังหวัดเชียงใหม่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรปี 2550 เท่ากับ 20,052 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 16.58 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งจังหวัด และมีความสำคัญเป็นลำดับที่ 3 รองจากสาขาบริการ และอุตสาหกรรม ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 76,388 บาท ในขณะที่รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของเกษตรกรเท่ากับ 40,987 บาท (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่, 2552) มีประชากรประกอบอาชีพภาคการเกษตรจำนวน 654,300 คน คิดเป็นร้อยละ 41 ของประชากรทั้งหมด และมีครัวเรือนภาคเกษตรกรรม 195,598 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 36.39 ของครัวเรือนทั้งหมด (โครงการชลประทานเชียงใหม่, 2551)

1) พื้นที่ทำการเกษตร

พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ทั้งหมด 12,566,911 ไร่ เป็นพื้นที่การเกษตร 1,611,250 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.82 พื้นที่ปลูกข้าว 515,385 ไร่ ปลูกพืชไร่ 192,063 ไร่ ปลูกพืชสวน 536,697 ไร่ เป็นพื้นที่ที่ได้รับน้ำจากชลประทาน จำนวน 1,301,604 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 80 ของพื้นที่การเกษตร

2) การเกษตรกรรม

2.1) การทำนา ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในการทำนามีถึงร้อยละ 80 ของประชากรทั้งหมด ในบางอำเภอสามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง เช่น อำเภอสันป่าตอง เพราะอยู่ในพื้นที่รับน้ำชลประทาน บริเวณที่เพาะปลูกข้าวอยู่ตามที่ราบริมฝั่งแม่น้ำ และที่ราบระหว่างภูเขา ข้าวที่ปลูกจะปลูกข้าวเหนียวซึ่งเอาไว้รับประทานมากกว่าข้าวเจ้าซึ่งเอาไว้ขาย เริ่มปลูกตั้งแต่เดือนมิถุนายนเป็นต้นไปและเก็บเกี่ยวประมาณเดือนธันวาคม

2.2) การปลูกพืชไร่ มีการปลูก 2 ฤดู คือทำไร่ในฤดูฝน คือ ทำไร่ในฤดูฝน กับทำไร่หลังฤดูทำนา คือหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว พืชที่ปลูกได้แก่ ผักต่างๆ เช่น กะหล่ำปลี ผักกาดขาว ผักกาดหางหงส์ ถั่วลิสง เต่างกวา ซึ่งจะปลูกมากในเขตอำเภอฝาง แม่แตง สันทราย แม่ริม สันป่าตอง จอมทอง สันกำแพง และคอยสะเก็ดคนอกจากพวกผักต่างๆแล้ว พืชไร่เศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้แก่เกษตรกรได้แก่ ถั่วเหลือง ถั่วลิสง กระเทียม ยาสูบและใบชาเป็นต้น

2.3) การทำสวนผลไม้ มีลำไย ลิ้นจี่ มะม่วง โดยเฉพาะลำไยทำรายได้ให้แก่ชาวสวนมาก อำเภอที่ปลูกลำไยมากคือ อำเภอสารภี นอกจากลำไยยังมีการทำสวนส้ม ปัจจุบันที่มีชื่อเสียงมีเนื้อที่ปลูกประมาณ 1,000 ไร่ ของสวนธนาธร ในเขตอำเภอฝาง ได้แก่พันธุ์พริมมอนด์ พันธุ์สายน้ำผึ้ง เป็นต้น ลิ้นจี่ปลูกมากในเขตอำเภอฝาง อำเภอไชยปราการ อำเภอแม่เมาะ นอกจากนี้ยังมีสตอเบอรี่ นิยมปลูกทั่วไปในบริเวณเชิงเขา ผลผลิตออกมามากในช่วงฤดูหนาว

2.4) การทำป่าไม้ จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ป่าไม้มากที่สุดในภาคเหนือ อาชีพการทำป่าไม้มีมานานแล้ว ทำรายได้ให้แก่ผู้ดำเนินการเป็นอย่างมากแต่ปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้ลดลง เนื่องจากการบุกรุกทำลายป่าของชาวเขาที่ต้องการพื้นที่ทำไร่เลื่อนลอย การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของหน่วยราชการต่างๆ เช่นการตัดถนน การสร้างอ่างเก็บน้ำ นอกจากนี้ยังมีการบุกรุกตัดไม้ของนายทุน การทำป่าไม้จึงมีในท้องที่อำเภอทุกอำเภอ

2.5) การเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงเพื่อการบริโภค และใช้แรงงาน เช่น โค กระบือ ม้า ใช้เป็นพาหนะและบรรทุกของในชนบท สัตว์ที่เลี้ยงเป็นอาหาร เช่น เป็ด ไก่ สุกร แพะ และปลา ปัจจุบันสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดได้ดำเนินการปรับปรุงพันธุ์โคนม โคเนื้อโดยใช้พ่อพันธุ์คัมพลูและวิธีการผสมเทียม มีการส่งเสริมให้เอกชนลงทุนด้านฟาร์มโคนม ให้ผลผลิตน้ำนมพอเพียงแก่การบริโภคของประชากรในเชียงใหม่

2.6) การประมง สภาพการประมงในจังหวัดเชียงใหม่เป็นการทำประมงน้ำจืดจากแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่นแม่น้ำปิง เขื่อนต่างๆ เป็นต้น ส่วนใหญ่มักจะทำเพื่อการบริโภค อาชีพการประมงยังไม่แพร่หลายมากนัก แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันทางราชการได้มีการส่งเสริมการเลี้ยงปลาพันธุ์ต่างๆ

เช่น ปลาไน ปลานิล ปลายี่สกเทศ ปลาคะเพียนขาว ปลาสวาย ปลาทับทิม เป็นต้น (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, 2553)

2.7) พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ ผลผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ข้าว 408,168 ตัน ลำไย 196,471 ตัน ส้ม 130,302 ตัน กระเทียม 106,938 ตัน และหอมแดง 406,839 ตัน เป็นต้น (โครงการชลประทานเชียงใหม่, 2551)

4.2 สภาพเศรษฐกิจสังคมของเกษตรกร

4.2.1 สภาพเศรษฐกิจสังคมทั่วไป

เกษตรกรตัวอย่างที่เข้าร่วม โครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกไม้เศรษฐกิจ มีสภาพเศรษฐกิจสังคมโดยทั่วไป กล่าวคือ เป็นเพศชายร้อยละ 56.3 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 43.8 ส่วนใหญ่ร้อยละ 41.3 มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี และร้อยละ 22.5 มีอายุระหว่าง 61 – 70 ปี ในด้านการศึกษา เกษตรส่วนใหญ่ร้อยละ 73.8 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และร้อยละ 17.5 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ นอกจากนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 56.3 เป็นหัวหน้าครอบครัว และร้อยละ 73.8 ไม่มีสถานะในสังคม ในขณะที่เกษตรกรร้อยละ 18.8 เป็นกรรมการหมู่บ้าน และร้อยละ 7.5 เป็นผู้ใหญ่บ้าน เกษตรกรเหล่านี้ร้อยละ 50.0 เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 22.5 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรและอีกร้อยละ 22.5 เท่ากันไม่เป็นสมาชิกองค์กรใดเลย

ส่วนเกษตรกรตัวอย่างที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ เป็นเพศหญิงร้อยละ 67.5 และเป็นเพศชายร้อยละ 32.5 โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 37.5 มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี และร้อยละ 35.0 มีอายุน้อยกว่า 50 ปี ในด้านการศึกษา เกษตรกรเหล่านี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 92.5 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 55.0 มีสถานะภาพเป็นคู่สมรส ร้อยละ 42.5 เป็นหัวหน้าครอบครัว ร้อยละ 95.0 ไม่มีสถานะในสังคม และร้อยละ 48.5 เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และร้อยละ 24.0 เป็นสมาชิกสหกรณ์ (ตาราง 4.1)

ตาราง 4.1 สภาพเศรษฐกิจสังคมทั่วไปของเกษตรกรที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ จังหวัดเชียงใหม่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2537 - 2541

รายการ	เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ
จำนวนเกษตรกรตัวอย่าง (ราย)	80	40
1. เพศ (ร้อยละ)		
- ชาย	56.3	32.5
- หญิง	43.8	67.5
2. อายุ (ร้อยละ)		
- น้อยกว่า 50 ปี	17.5	35.0
- 51 – 60 ปี	41.3	37.5
- 61 – 70 ปี	22.5	25.0
- มากกว่า 70 ปี	18.8	2.5
3. การศึกษา (ร้อยละ)		
- ประศึกษา	73.8	92.5
- มัธยมศึกษาตอนต้น, ปวช.	17.5	5.0
- ปวส.	5.0	2.5
- ปริญญาตรี	3.8	0.0
4. สถานะในครอบครัว (ร้อยละ)		
- หัวหน้า	56.3	42.5
- คู่สมรส	32.5	55.0
- ลูก	11.3	2.5
5. สถานะในสังคม (ร้อยละ)		
- ไม่มี	73.8	95.0
- ผู้ใหญ่บ้าน	7.5	5.0
- กรรมการหมู่บ้าน	18.8	0
6. การเป็นสมาชิกองค์กร (ร้อยละ)		
- ไม่เป็น	22.5	20.0
- กลุ่มออมทรัพย์	5.0	7.5
- สหกรณ์	22.5	24.0
- ช.ก.ส.	50.0	48.5

4.2.2 ขนาดครอบครัว แรงงานครอบครัว อาชีพหลัก และกิจกรรมการเกษตร

เกษตรกรตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการมีขนาดครอบครัวเฉลี่ย 3.6 คน เป็นเพศชายเฉลี่ย 1.6 คน และเป็นเพศหญิงเฉลี่ย 2.0 คน คิดเป็นขนาดแรงงานครอบครัวเฉลี่ย 2.4 คน ส่วนอาชีพหลักของครอบครัวนั้นร้อยละ 95.0 เป็นเกษตรกร โดยมีกิจกรรมการเกษตรที่ดำเนินการ ร้อยละ 41.3 ปลูกไม้ยืนต้น/สวนป่า ร้อยละ 25.0 ปลูกไม้ผล ร้อยละ 21.3 ทำไร่ และร้อยละ 12.5 ทำนา

ส่วนเกษตรกรตัวอย่างที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการมีขนาดครอบครัวเฉลี่ย 3.4 คน เป็นเพศชายเฉลี่ย 1.7 คน และเป็นเพศหญิงเฉลี่ย 1.7 คน และมีขนาดแรงงานครอบครัวเฉลี่ย 2.3 คน ส่วนอาชีพหลักของครอบครัวเหล่านี้ร้อยละ 85.0 เป็นเกษตรกร โดยกิจกรรมการเกษตรที่ดำเนินการร้อยละ 60.0 ปลูกไม้ผล ร้อยละ 25.0 ทำไร่ และร้อยละ 15.0 ทำนา (ตาราง 4.2)

ตาราง 4.2 ขนาดครอบครัว ขนาดแรงงานครอบครัว อาชีพหลักและกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกรที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ จังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2537 - 2541

รายการ	เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ
1. จำนวนสมาชิกตามขนาดครอบครัว (ร้อยละ)		
- 1 - 2 คน	93.8	32.5
- 3 - 4 คน	6.2	50.0
- 5 คนขึ้นไป	0.0	17.5
2. ขนาดครอบครัวเฉลี่ย (คน/ครอบครัว)	3.6	3.4
3. จำนวนสมาชิกตามช่วงอายุ (ร้อยละ)		
- เด็กก่อนวัยเรียน	4.8	3.3
- 7 - 13 ปี	4.8	9.8
- 14 - 60 ปี	77.9	79.7
- ผู้สูงอายุ	12.5	7.2
4. ขนาดแรงงานครอบครัวเฉลี่ย (คน/ครอบครัว)	2.4	2.3
5. อาชีพหลักของครอบครัว (ร้อยละ)		
- การเกษตร	95.0	85.0
- นอกภาคการเกษตร	5.0	15.0
6. อาชีพหลักของครอบครัวนอกภาคการเกษตร (ร้อยละ)		
- รับจ้าง	80.0	65.0
- ค้าขาย	12.5	32.0
- อื่นๆ	7.5	3.0
7. อีพรอของครอบครัวที่มีอาชีพหลักการเกษตร (ร้อยละ)		
- ไม่มี	25.0	16.7
- รับจ้างทั่วไป	50.0	38.9
- ค้าขาย	25.0	44.4
8. กิจกรรมเกษตรที่ดำเนินการ (ร้อยละ)		
- ทำนา	12.5	15.0
- ทำไร่	21.3	25.0
- ไม้ผล	25.0	60.0
- ไม้ยืนต้น/ป่า	41.2	0.0

4.2.3 ขนาดการถือครองที่ดิน สภาพการใช้ที่ดินและเอกสารสิทธิ์ที่ดินที่ถือครองของเกษตรกร

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ร้อยละ 65.0 และร้อยละ 26.3 ถือครองที่ดินขนาด 2 – 10 ไร่ และขนาด 11 – 20 ไร่ ตามลำดับ โดยมีขนาดการถือครองที่ดินเฉลี่ย 13.5 ไร่ต่อครอบครัว คิดเป็นสัดส่วนพื้นที่ถือครองต่อหัวของสมาชิกครอบครัวเท่ากับ 3.75 ไร่ต่อคน ส่วนพื้นที่ทั้งหมดเมื่อจำแนกตามสภาพการใช้ประโยชน์เป็นที่นา ที่ไร่ และที่สูง เฉลี่ย 3.4, 6.8 และ 3.1 ไร่ต่อครอบครัว ส่วนเอกสารสิทธิ์ที่ดินที่ถือครองร้อยละ 48.8 เป็นโฉนด ร้อยละ 43.8 เป็นหนังสือแสดงสิทธิทำกินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเป็นการชั่วคราว ร้อยละ 5.0 เป็นหนังสืออนุญาตให้ทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน และร้อยละ 2.5 เป็นน.ส.3 ตามลำดับ

ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ร้อยละ 85.0 ถือครองที่ดินขนาด 2 – 10 ไร่ โดยมีขนาดการถือครองที่ดินเฉลี่ย 15.8 ไร่ต่อครอบครัว คิดเป็นสัดส่วนพื้นที่ถือครองต่อหัวของสมาชิกเท่ากับ 4.65 ไร่ต่อคน ส่วนพื้นที่ทั้งหมดเมื่อจำแนกตามสภาพการใช้ประโยชน์เป็นที่นา ที่ไร่ เฉลี่ย 3.3 และ 5.6 ไร่ต่อครอบครัว ส่วนเอกสารสิทธิ์การถือครองร้อยละ 70.0 เป็นโฉนด ร้อยละ 27.5 เป็นหนังสือแสดงสิทธิทำกินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเป็นการชั่วคราว และร้อยละ 2.5 เป็นน.ส.3 (ตาราง 4.3)

ตาราง 4.3 ขนาดการถือครองที่ดิน สภาพการใช้ที่ดินและเอกสารสิทธิ์ที่ดินที่ถือครองของเกษตรกรที่ร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ จังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2537 - 2541

รายการ	เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ
จำนวนเกษตรกรตัวอย่าง (ราย)	80	40
1. ขนาดถือครองที่ดินเฉลี่ย (ไร่/ครอบครัว)	13.5	15.8
2. การกระจายของเกษตรกรตามขนาดที่ดินถือครอง (ร้อยละ)		
- ขนาด 2 – 10 ไร่	65.0	85.0
- ขนาด 11 – 20 ไร่	26.3	10.0
- ขนาด 21 ไร่ขึ้นไป	8.7	5.0
3. สัดส่วนที่ดินถือครองต่อเกษตรกร (ไร่/คน)	3.75	4.65
4. ขนาดที่ดินเฉลี่ยจำแนกตามสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกร (ไร่/ครอบครัว)		
- ที่นา	3.4	3.3
- ที่ไร่	6.8	5.6
- ที่สูง	3.1	0.0
- อื่นๆ	0.2	6.9
5. เอกสารสิทธิ์ที่ดินที่ถือครองโดยเกษตรกรเป็นเจ้าของ(ร้อยละ)		
- โฉนด	48.8	70.0
- ส.ท.ก.	43.8	27.5
- ส.ป.ก.	5.0	0.0
- น.ส.3	2.5	2.5

4.2.4 ระบบการปลูกพืชของเกษตรกร

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ร้อยละ 98.8 ปลูกพืชอายุสั้นในฤดูแล้งโดยทั้งหมดปลูกถั่วเหลือง มีเนื้อที่ 2.0 ไร่ต่อครอบครัว ส่วนเกษตรกรอีกร้อยละ 1.2 ไม่ปลูกพืชใดเลย ส่วนการปลูกพืชอายุสั้นในฤดูฝน เกษตรกรร้อยละ 36.2 ไม่ปลูกพืชใดเลย และร้อยละ 63.8 ปลูกข้าว ข้าวโพดและอื่นๆที่มีพื้นที่ปลูกเฉลี่ย 2.5 1.5 และ 1.0 ไร่ต่อครอบครัวตามลำดับ ส่วนการปลูกไม้ยืนต้นมีเกษตรกรปลูกกันถึงร้อยละ 93.8 โดยมีพื้นที่ปลูกไม้สัก ลำไย และอื่นๆเฉลี่ย 6.5 1.5 และ 0.5 ไร่ต่อครอบครัว ตามลำดับ

ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ร้อยละ 95.0 ไม่ปลูกพืชใดเลยในฤดูแล้ง ส่วนอีกร้อยละ 5.0 ปลูกถั่วเหลือง มีพื้นที่ปลูกเฉลี่ย 1.5 ไร่ต่อครอบครัว ส่วนการปลูกพืชอายุสั้นในฤดูฝน เกษตรกรร้อยละ 92.5 ไม่ปลูกพืชใดเลยและร้อยละ 7.5 ปลูกข้าว ข้าวโพดและอื่นๆที่มีพื้นที่ปลูกเฉลี่ย 1.0 3.5 และ 1.3 ไร่ต่อครอบครัวตามลำดับ ส่วนการปลูกไม้ยืนต้นมีเกษตรกรปลูกถึงร้อยละ 97.5 โดยมีพื้นที่ปลูกลำไยและอื่นๆ 9.0 และ 1.0 ไร่ต่อครอบครัว ตามลำดับ (ตาราง 4.4)

ตาราง 4.4 การปลูกพืชของเกษตรกรที่ร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ
จังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2537 - 2541

รายการ	เกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการ	เกษตรกรที่ไม่เข้า ร่วมโครงการ
จำนวนเกษตรกรตัวอย่าง (ราย)	80	40
1. การปลูกพืชอายุสั้นในฤดูแล้ง (ร้อยละ)		
- ไม่ปลูก	98.8	95.0
- ปลูก	1.2	5.0
2. พื้นที่ปลูกพืชอายุสั้นในฤดูแล้งเฉลี่ย (ไร่/ครอบครัว)		
- ถั่วเหลือง	2.0	1.5
3. การปลูกพืชอายุสั้นในฤดูฝน (ร้อยละ)		
- ไม่ปลูก	36.2	92.5
- ปลูก	63.8	7.5
4. พื้นที่เพาะปลูกพืชอายุสั้นในฤดูฝนเฉลี่ย (ไร่/ครอบครัว)		
- ข้าว	2.5	1.0
- ข้าวโพด	1.5	3.5
- อื่นๆ	1.0	1.3
5. การปลูกไม้ยืนต้น (ร้อยละ)		
- ไม่ปลูก	6.2	2.5
- ปลูก	93.8	97.5
6. พื้นที่เพาะปลูกไม้ยืนต้นเฉลี่ย (ไร่/ครอบครัว)		
- ไม้สัก	6.5	0.0
- ลำไย	1.5	9.0
- อื่นๆ	0.5	1.0

4.2.5 การออมของครัวเรือนเกษตรกร

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ร้อยละ 81.3 มีการออมและมีมูลค่าการออมเฉลี่ย 16,755 บาท โดยอยู่ในรูปเงินสด เงินฝากธนาคาร และอื่นๆมีมูลค่าเฉลี่ย 6,394 9,929 และ 432 บาทต่อครอบครัว

ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ร้อยละ 27.5 มีการออมและมีมูลค่าการออมเฉลี่ย 4,625 บาท โดยอยู่ในรูปเงินสด เงินฝากธนาคาร และอื่นๆ มีมูลค่าเฉลี่ย 1,227 2,780 และ 618 บาทต่อครอบครัว (ตาราง 4.5)

ตาราง 4.5 การออมของเกษตรกรที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ จังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2537 - 2541

รายการ	เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	เกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ
จำนวนเกษตรกรตัวอย่าง (ราย)	80	40
1. เกษตรกรจำแนกตามการออม (ร้อยละ)		
- ไม่ออม	18.7	72.5
- ออม	81.3	27.5
2. มูลค่าการออมเฉลี่ย (บาท/ครอบครัว)	16,755	4,625
- เงินสด	6,394	1,227
- เงินฝากธนาคาร	9,929	2,780
- อื่นๆ	432	618

4.2.6 หนี้สินคงค้างก่อนและในปีการเพาะปลูก 2551/52 ของเกษตรกร

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ร้อยละ 80.0 ไม่มีหนี้สินคงค้างก่อนปีการเพาะปลูก 2551/52 ส่วนอีกร้อยละ 20.0 มีหนี้สินคงค้างเฉลี่ยเป็นเงิน 231,897 บาทต่อราย โดยร้อยละ 65.5 ู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และร้อยละ 25.0 ู้เงินจากสหกรณ์

ส่วนหนี้สินปีการเพาะปลูก 2551/52 เกษตรกรร้อยละ 92.3 ไม่ต้องกู้ ส่วนอีกร้อยละ 7.7 ู้คิดเป็นหนี้สินเฉลี่ย 25,833 บาทต่อราย โดยเกษตรกรร้อยละ 85 ู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรร้อยละ 15.0 ู้จากสหกรณ์ ส่วนการชำระเงินคืนเกษตรกรร้อยละ 76.3 ที่กู้มีความสามารถในการชำระคืนได้บางส่วนร้อยละ 10.0 ไม่สามารถชำระได้เลยร้อยละ 13.7 สามารถชำระเงินคืนได้ทั้งหมด

เกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ร้อยละ 85.0 ไม่มีหนี้สินคงค้างก่อนปีการเพาะปลูก 2551/52 ส่วนอีกร้อยละ 15 มีหนี้สินค้าง โดยมีหนี้สินคงค้างเฉลี่ย 43,688 บาทต่อราย โดยเกษตรกรร้อยละ 73.8 ู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และร้อยละ 12.2 ู้เงินจากสหกรณ์

ส่วนหนี้สินปีการเพาะปลูก 2551/52 เกษตรกรร้อยละ 97.5 ไม่ต้องกู้ ส่วนอีกร้อยละ 2.5 ต้องกู้คิดเป็นหนี้สินเฉลี่ย 150,000 บาทต่อราย โดยมีเกษตรกรร้อยละ 72.5 ู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ส่วนการชำระเงินคืนเกษตรกรที่กู้ร้อยละ 75.0 มีความสามารถในการชำระคืนได้บางส่วน ร้อยละ 2.5 ไม่สามารถชำระได้เลย และร้อยละ 22.5 สามารถชำระเงินคืนได้ทั้งหมด (ตาราง 4.6)

ตาราง 4.6 หนี้สินค้างก่อน และในปีการเพาะปลูก 2551/52 ของเกษตรกรที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วม โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ จังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2537 - 2541

รายการ	เกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการ	เกษตรกรที่ไม่เข้า ร่วมโครงการ
จำนวนเกษตรกรตัวอย่าง (ราย)	80	40
1. หนี้สินค้างก่อนปีเพาะปลูก 2551/52 (ร้อยละ)		
- ไม่มี	80.0	85.0
- มี	20.0	15.0
ขนาดหนี้สินค้าง (บาท/ราย)	231,897	43,688
2. แหล่งเงินกู้ (ร้อยละ)		
- ธ.ก.ส.	65.5	73.8
- สหกรณ์	25.0	12.2
- อื่นๆ	9.5	14.0
3. หนี้สินปีเพาะปลูก 2551/52 (ร้อยละ)		
- ไม่มี	92.3	97.5
- มี	7.7	2.5
ขนาดหนี้สินกู้เฉลี่ย (บาท/ราย)	25,833	150,000
4. แหล่งเงินกู้ (ร้อยละ)		
- ธ.ก.ส.	85.0	72.5
- สหกรณ์	15.0	15.5
- อื่นๆ	0.0	12.0
5. ความสามารถในการชำระคืน (ร้อยละ)		
- ทั้งหมด	13.7	22.5
- บางส่วน	76.3	75.0
- ไม่ได้เลย	10.0	2.5

4.2.7 ค่าใช้จ่ายครอบครัวของเกษตรกรที่ร่วมโครงการ

เกษตรกรที่ร่วมโครงการมีรายการค่าใช้จ่ายครอบครัว 4 อันดับแรก ได้แก่ ค่ากับข้าวและเครื่องปรุงอาหารเป็นเงินเฉลี่ย 45,000 บาทต่อครอบครัวต่อปี หรือร้อยละ 28.5 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดต่อปี เป็นค่าอุปโภค/บริโภค เฉลี่ย 22,524 บาทต่อครอบครัวต่อปี หรือร้อยละ 14.3 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดต่อปี ค่าข้าวเฉลี่ย 16,346 บาทต่อครอบครัวต่อปี หรือร้อยละ 10.4 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดต่อปี และค่าของใช้ในครอบครัวเฉลี่ย 13,647 บาทต่อครอบครัวต่อปี หรือร้อยละ 8.7 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดต่อปี ส่วนค่าน้ำมันเชื้อเพลิงยานพาหนะ ค่าใช้จ่ายไปเรียนหนังสือของลูกหลาน และค่าเดินทาง/ท่องเที่ยวพักผ่อน มีสัดส่วนร้อยละ 6.4 6.0 และร้อยละ 4.9 ตามลำดับ (ตาราง 4.7)

ตาราง 4.7 ค่าใช้จ่ายครอบครัวเกษตรกรของที่ร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ จังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2537 - 2541

รายการ	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน)	ร้อยละ
1. ค่าข้าว	16,346	10.4
2. ค่ากับข้าวและเครื่องปรุงอาหาร	45,000	28.5
3. ค่าเล่าเรียนลูกหลาน	4,338	2.8
4. ค่าใช้จ่ายไปเรียนหนังสือลูกหลาน	9,540	6.0
5. ค่าอุปโภค/บริโภค	22,524	14.3
6. ค่าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม	6,059	3.8
7. ค่าของใช้ในครัวเรือน	13,647	8.7
8. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงยานพาหนะ	10,152	6.4
9. ค่าสาธารณูปโภค (น้ำ ไฟฟ้า และโทรศัพท์)	3,948	2.5
10. ค่ายารักษาโรค	5,832	3.7
11. ค่าเดินทาง/ท่องเที่ยวพักผ่อน	7,647	4.9
12. ค่าช่วยงานสังคมและทำบุญ	6,684	4.2
13. ค่าเครื่องคั้มมีแอลกอฮอล์	5,580	3.5
14. ค่าบุหรี่ยาสูบ	348	0.2
รวมทั้งหมด	157,645	100.0

4.2.8 ความรู้ ความคิดเห็น และสาเหตุการตัดสินใจของเกษตรกร

เกษตรกรตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ร้อยละ 43.8 ได้รับข้อมูลโครงการจากกรมป่าไม้ รองลงไปเกษตรกรร้อยละ 33.8 และ 18.8 ได้รับข้อมูลโครงการจากผู้นำชุมชนและเพื่อนบ้าน ตามลำดับ ส่วนความรู้ในการปลูกสวนป่า เกษตรกรร้อยละ 96.3 ได้ความรู้มาจากกรมป่าไม้ และร้อยละ 2.5 ได้ความรู้จากกรมส่งเสริมการเกษตร ส่วนสาเหตุที่เข้าร่วมโครงการ เกษตรกรร้อยละ 37.5 เข้าร่วมโครงการเนื่องจากเงินอุดหนุนจูงใจ ร้อยละ 25.0 มีที่ดินมากพอ และร้อยละ 22.5 คิดว่าจะได้รับผลตอบแทนที่ดี ส่วนสาเหตุที่เกษตรกรเลือกปลูกไม้สัก ร้อยละ 43.8 เชื่อว่าจะได้รับผลตอบแทนสูง ร้อยละ 30.0 เชื่อว่าการปลูกได้ผลผลิตที่ดี และร้อยละ 26.3 เชื่อว่าไม้สักมีความต้องการและราคาสูง (ตาราง 4.8)

ตาราง 4.8 แหล่งข้อมูล ความรู้ และสาเหตุการตัดสินใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ จังหวัดเชียงใหม่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2537 - 2541

	รายการ	เกษตรกร	
		จำนวน	ร้อยละ
1.	แหล่งข้อมูลโครงการ		
	- กรมป่าไม้	35	43.8
	- ผู้นำชุมชน	27	33.8
	- เพื่อนบ้าน	15	18.8
	- อื่นๆ	3	3.6
2.	แหล่งความรู้ในการปลูกสวนป่า		
	- กรมป่าไม้	77	96.3
	- กรมส่งเสริมการเกษตร	2	2.5
	- อื่นๆ	1	1.3
3.	สาเหตุที่เข้าร่วมโครงการ		
	- ผลตอบแทนดี	18	22.5
	- มีที่ดินมากพอ	20	25.0
	- เงินอุดหนุนสูง	30	37.5
	- อื่นๆ	12	15.0
4.	สาเหตุที่เลือกปลูกไม้สัก		
	- มีความต้องการและราคาสูง	21	26.3
	- เชื่อว่าปลูกได้ผลดี	24	30.0
	- ผลตอบแทนสูง	35	43.8

4.2.9 ขนาด สภาพการใช้ประโยชน์ และสาเหตุในการเลือกแปลงที่ดินปลูกป่าไม้สัก

เกษตรกรตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ร้อยละ 95.0 มีขนาดพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ 5 – 10 ไร่ ร้อยละ 3.8 มีขนาดพื้นที่ร่วมโครงการ 21 ไร่ขึ้นไป และมีพื้นที่ร่วมโครงการเฉลี่ย 6.5 ไร่ต่อครอบครัว โดยก่อนเข้าร่วมโครงการมีเนื้อที่ 3.5 1.1 1.1 และ 0.7 ไร่ต่อครอบครัว เป็นที่ไร่ ที่นา ที่ไร่นาสวนผสม และที่สูง ตามลำดับ ส่วนสาเหตุที่เลือกปลูกไม้สักในที่ดินดังกล่าว ร้อยละ 65.0 เห็นว่าเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม และร้อยละ 27.5 เห็นว่าเป็นที่ว่างและยังใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่ (ตาราง 4.9)

ตาราง 4.9 ขนาด สภาพการใช้ประโยชน์ และสาเหตุในการเลือกแปลงที่ดินปลูกป่าไม้สักของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกไม้เศรษฐกิจ จังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2537 - 2541

รายการ	เกษตรกร	
	จำนวน	ร้อยละ
1. พื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการเฉลี่ย(ไร่/ครอบครัว)	6.5	-
2. การกระจายของขนาดพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ		
- 5 – 10 ไร่	76	95.0
- 11 – 20 ไร่	1	1.3
- 21 ไร่ขึ้นไป	3	3.8
3. สภาพการใช้ที่ดินก่อนเข้าร่วมโครงการ (ไร่/ครอบครัว)		
- ที่นา	1.1	-
- ที่ไร่	3.5	-
- ที่สูง	0.7	-
- อื่นๆ เช่น ที่ไร่นาสวนผสม	1.1	-
4. สาเหตุที่ปลูกป่าสักในที่ดินดังกล่าว (ร้อยละ)		
- เป็นที่ว่าง/ใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่	22	27.5
- เป็นพื้นที่ที่เหมาะสม	52	65.0
- อื่นๆ	6	7.6

4.2.10 ความสนับสนุน และเงินอุดหนุนที่ได้รับ

ความสนับสนุนและเงินอุดหนุนที่เกษตรกรได้รับจากโครงการ เกษตรกรร้อยละ 57.5 ได้เข้ารับการอบรมในการปลูกสวนป่า ร้อยละ 41.3 ได้รับความสนับสนุนด้านการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนของอุดหนุนของโครงการ เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 92.5 ได้รับเงินอุดหนุนครบตามจำนวน ร้อยละ 6.3 ไม่ได้รับเงินอุดหนุนเลย และร้อยละ 1.3 ได้รับเงินอุดหนุนไม่ครบตามจำนวน (ตาราง 4.10)

ตาราง 4.10 ความสนับสนุน และเงินอุดหนุนที่เกษตรกรได้รับตามโครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ จังหวัดเชียงใหม่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2537 - 2541

รายการ	เกษตรกร	
	จำนวน	ร้อยละ
1. ความสนับสนุนที่ได้รับ		
- ความรู้ด้านการปลูกด้วยการเข้ารับการอบรม	46	57.5
- การรวมกลุ่มเกษตรกร	33	41.3
- อื่นๆ	1	1.3
2. เงินอุดหนุนที่ได้รับจำนวน 3,000 บาท/ไร่		
- ได้รับเต็มจำนวน	74	92.5
- ไม่ได้รับเลย	5	6.3
- ได้รับแต่ไม่ครบตามจำนวน	1	1.3

4.2.11 ปัญหาการปลูกและความสนับสนุนที่ต้องการของเกษตรกร

เกษตรกรร้อยละ 60.0 ไม่มีปัญหาในการปลูก ส่วนเกษตรกรที่เหลือร้อยละ 40.0 มีปัญหาในการปลูก โดยร้อยละ 22.5 มีปัญหาด้านการดูแล ร้อยละ 10.0 มีปัญหาด้านการเจริญเติบโตของไม้ และร้อยละ 7.5 มีปัญหาด้านความสมบูรณ์ของดิน

ส่วนความสนับสนุนที่ต้องการ เกษตรกรร้อยละ 77.5 ไม่ต้องการ ส่วนเกษตรกรอีกร้อยละ 22.5 ต้องการความสนับสนุน ในจำนวนนี้ร้อยละ 21.3 ต้องการความสนับสนุนด้านการตลาด และร้อยละ 1.3 ต้องการความสนับสนุนด้านเงินทุนการปลูกและการดูแล (ตาราง 4.11)

ตาราง 4.11 ปัญหาการปลูกและความสนับสนุนที่ต้องการของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ จังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2537 - 2541

รายการ	เกษตรกร	
	จำนวน	ร้อยละ
1. ปัญหาด้านการปลูก		
- ไม่มีปัญหา	48	60.0
- มี	32	40.0
2. ประเด็นปัญหา (ของเกษตรกรที่มีปัญหา)		
- การเจริญเติบโตของไม้	8	10.0
- การดูแล	18	22.5
- ความสมบูรณ์ของดิน	6	7.5
3. ความสนับสนุนที่ต้องการ		
- ไม่ต้องการ	62	77.5
- ต้องการ	18	22.5
4. ประเด็นความสนับสนุนที่ต้องการ(ของเกษตรกรผู้ต้องการความสนับสนุน)		
- เงินทุนการปลูกและดูแล	1	1.3
- การตลาด	17	21.3

4.2.12 ความมั่นใจและการดำเนินการต่อไปของเกษตรกร

ความมั่นใจต่อความสำเร็จในการปลูกป่าไม้สักของเกษตรกรพบว่า ร้อยละ 40 มีความพอใจมาก ร้อยละ 38.8 และ 21.3 มีความพอใจปานกลาง และน้อยตามลำดับ ปัจจุบันมีเกษตรกรร้อยละ 28.8 ที่ยังปลูกอยู่ ส่วนเกษตรกรที่เหลือร้อยละ 71.3 ทำการตัดฟันไปแล้ว ได้ตัดสินใจดำเนินการหลังจากตัดฟันไม้รุ่นนี้แล้ว กล่าวคือเกษตรกรร้อยละ 21.3 ไม่ปลูกต่อ โดยร้อยละ 8.0 เห็นว่าให้ผลตอบแทนช้า และร้อยละ 6.3 ต้องการปลูกพืชชนิดอื่น ส่วนร้อยละ 7.6 ของเกษตรกรที่ตัดสินปลูกรุ่นต่อไป ร้อยละ 5.1 จะทำการปลูกในพื้นที่เท่าเดิม และร้อยละ 2.5 จะเพิ่มพื้นที่ในการปลูก (ตาราง 4.12)

ตาราง 4.12 ความมั่นใจและการดำเนินการต่อไปของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ จังหวัดเชียงใหม่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2537 - 2541

รายการ	เกษตรกร	
	จำนวน	ร้อยละ
1. ความมั่นใจต่อความสำเร็จในการปลูก		
- น้อย	17	21.3
- ปานกลาง	31	38.8
- มาก	32	40.0
2. สภาพปัจจุบัน		
- ตัดไปแล้ว	57	71.3
- ยังปลูกอยู่	23	28.8
3. การดำเนินการต่อไป (ของเกษตรกรผู้ที่ยังปลูกอยู่)		
- ปลูกต่อจนครบอายุตัดฟัน	20	25.0
- ยังไม่ตัดสินใจ	3	3.8
4. การดำเนินการหลังจากตัดฟันไม้รุ่นนี้ (ของเกษตรกรผู้ที่ยังปลูกอยู่)		
- ไม่ปลูกต่อ	17	21.3
- ปลูกต่อ	6	7.6
5. สาเหตุที่ไม่ปลูกต่อ (ของเกษตรกรผู้ที่ไม่ต้องการปลูกต่อ)		
- ไม่มีที่จะปลูก	3	3.8
- ได้รับผลตอบแทนช้า	8	8.0
- ต้องการปลูกพืชชนิดอื่น	5	6.3
- อื่นๆ	1	3.2
6. ขนาดการปลูกต่อไป (ของเกษตรกรผู้ที่ต้องการปลูกต่อ)		
- ในเนื้อที่เท่าเดิม	4	5.1
- ในเนื้อที่เพิ่มขึ้น	2	2.5

4.2.13 การได้รับข้อมูล และความคิดเห็นของเกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ

การได้รับข้อมูลโครงการ เกษตรกรตัวอย่างที่ไม่ได้ร่วมโครงการทั้งหมดเคยได้รับข้อมูลโครงการ โดยร้อยละ 65 ได้รับข้อมูลโครงการจากผู้นำชุมชน และร้อยละ 17.5 เท่ากันได้รับข้อมูลจากเพื่อนบ้านและอื่นๆ ส่วนสาเหตุที่ตัดสินใจไม่เข้าร่วมโครงการ เกษตรกรร้อยละ 55 ไม่มีที่ดินเข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 30 และ 15 คิดว่าระยะเวลาคืนทุนนานเกินไป และอื่นๆตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เกษตรกรเหล่านี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 85 เห็นว่าโครงการมีประโยชน์ โดยเกษตรกรร้อยละ 42.5 มีความคิดเห็นว่ามีสักมีราคา ร้อยละ 37.5 มีความคิดเห็นว่ามีสักมีราคาและความต้องการสูง และร้อยละ 5 มีความเห็นอื่นในด้านประโยชน์โครงการ เกษตรกรร้อยละ 85 คิดว่าโครงการนี้มีประโยชน์ ส่วนเกษตรกรที่คิดว่าไม่มีประโยชน์ร้อยละ 10 เห็นว่าพืชอื่นให้ผลประโยชน์มากกว่า และร้อยละ 5 เห็นว่าให้ผลตอบแทนช้า ส่วนประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรกรร้อยละ 85 เห็นว่าโครงการนี้มีประโยชน์ โดยร้อยละ 50 คิดว่าสามารถแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ และร้อยละ 32.5 คิดว่าได้ประโยชน์จากที่ดินที่เคยถูกปล่อยร้าง ส่วนเกษตรกรที่คิดว่าโครงการไม่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 12.5 คิดว่าเป็นพื้นที่ขนาดเล็กไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้

ส่วนการปลูกสวนป่าไม้สักในอนาคต เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 92.5 ไม่คิดที่จะปลูก โดยร้อยละ 52.5 ไม่มีที่ดินปลูก และร้อยละ 30 คิดว่าจะปลูกพืชชนิดอื่น (ตาราง 4.13)

ตาราง 4.13 การได้รับข้อมูล และความคิดเห็นของเกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ปิงปองประมาณ พ.ศ. 2537 - 2541

รายการ	เกษตรกร	
	จำนวน	ร้อยละ
1. การได้รับข้อมูลโครงการ		
- ไม่เคย	0	0
- เคย	40	100.0
2. แหล่งข้อมูลโครงการ (ของเกษตรกรผู้ที่ได้รับข้อมูล)		
- ผู้นำชุมชน	26	65.0
- เพื่อนบ้าน	7	17.5
- อื่นๆ	7	17.5

ตาราง 4.13 การได้รับข้อมูล และความคิดเห็นของเกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริม
(ต่อ) การปลูกไม้เศรษฐกิจ ปิงปองประมาณ พ.ศ. 2537 - 2541

	รายการ	เกษตรกร	
		จำนวน	ร้อยละ
3.	สาเหตุที่ไม่เข้าร่วมโครงการ		
	- ไม่มีที่ดินเข้าร่วม	22	55.0
	- ความสนับสนุนไม่เพียงพอ	0	0
	- ระยะเวลาคิ่นทุนนานเกินไป	12	30.0
	- อื่นๆ	6	15.0
4.	ความคิดเห็นต่อประโยชน์โครงการที่เกษตรกรได้รับ		
	- ไม่เป็นประโยชน์	6	15.0
	- เป็นประโยชน์	34	85.0
5.	สาเหตุที่คิดว่าไม่เป็นประโยชน์ (ของเกษตรกรผู้คิดว่าไม่เป็นประโยชน์)		
	- ให้ผลตอบแทนช้า	2	5.0
	- พืชอื่นให้ผลประโยชน์ดีกว่า	4	10.0
6.	สาเหตุที่คิดว่าเป็นประโยชน์ (ของเกษตรกรผู้คิดว่าเป็นประโยชน์)		
	- ไม้สักมีราคา	17	42.5
	- ไม้สักมีราคาและความต้องการสูง	15	37.5
	- อื่นๆ	2	5.0
7.	ความคิดเห็นต่อประโยชน์โครงการในด้านสิ่งแวดล้อม		
	- ไม่เป็นประโยชน์	6	15.0
	- เป็น	34	85.0
8.	สาเหตุที่คิดว่าไม่เป็นประโยชน์ (ของเกษตรกรผู้คิดว่าไม่เป็นประโยชน์)		
	- เป็นพื้นที่เล็กๆไม่ช่วยแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม	5	12.5
	- อื่นๆ	1	2.5

ตาราง 4.13 การได้รับข้อมูล และความคิดเห็นของเกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริม
(ต่อ) การปลูกไม้เศรษฐกิจ ปิงปองประมาณ พ.ศ. 2537 - 2541

รายการ	เกษตรกร	
	จำนวน	ร้อยละ
9. สาเหตุที่ทำให้คิดว่าเป็นประโยชน์ (ของผู้ที่คิดว่าเป็นประโยชน์)		
- ช่วยแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม	20	50.0
- ได้ประโยชน์จากที่ดินที่เคยถูกปล่อยร้าง	13	32.5
- อื่นๆ	1	2.5
10. การปลูกสวนป่าไม้สักในอนาคต		
- ปลูก	3	7.5
- ไม่ปลูก	37	92.5
11. สาเหตุที่คิดว่าจะไม่ปลูก (ของเกษตรกรผู้ที่จะไม่ปลูก)		
- ไม่มีที่ดินปลูก	21	52.5
- คิดจะปลูกพืชชนิดอื่น	12	30.0
- ใช้ระยะเวลาคืนทุนนานเกินไป	4	10.0

4.3 วิธีปฏิบัติและต้นทุนในการปลูกป่าไม้สักของเกษตรกรที่ร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2537 - 2541

4.3.1 การเตรียมพื้นที่ปลูก การปลูก และการดูแลรักษา

1) การเตรียมพื้นที่ปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่จะจ้างเหมารถแทรกเตอร์ มาเกรดปรับพื้นที่ และไถบุกเบิก 1 ครั้ง แล้วไถพรวนสลับอีก 1 ครั้ง เมื่อเตรียมที่เสร็จแล้ว จะทำการปักหลักหมายปลูก โดยใช้ไม้ไผ่ผ่าซีกขนาดความยาวประมาณ 0.50 – 1.00 เมตร ปักตามระยะที่กำหนดไว้และเหมาะสม ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรเลือกปลูกที่ระยะ 2 x 4 เมตร หรือ 200 ต้นต่อไร่

2) ในการปลูก เกษตรกรจะเลือกปลูกช่วงต้นฤดูฝน หลังจากที่ฝนตกหนักและดินชุ่มชื้นเพียงพอประมาณเดือนพฤษภาคม เกษตรกรที่ร่วมโครงการส่วนใหญ่ปลูกด้วยต้นกล้า โดยขุดหลุมปลูกขนาด 20 x 20 x 20 เซนติเมตร รองก้นหลุมด้วยปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยเคมี ผสมกับหน้าดิน และเศษใบไม้หรือวัชพืช

3) การบำรุงรักษาสวนไม้สัก ประกอบด้วย

3.1) การแผ้วถางวัชพืช เพื่อลดการแก่งแย่งอาหารในดินและเบียดบังแสงแดดซึ่งจำเป็นต่อการเจริญเติบโตและยังช่วยป้องกันไฟป่าด้วย

3.2) การใส่ปุ๋ย ใส่ปุ๋ยเพื่อเร่งการเจริญเติบโตในระยะแรกๆ โดยใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 หรือ 22-11-11 ใส่ต้นไม้ปีละ 1-2 ครั้งในปีแรก ใส่ครั้งละ 25 กรัมต่อต้น ปีที่ 2 50 กรัมต่อต้น ปีที่ 3 75 กรัมต่อต้น ปีที่ 4-5 ประมาณ 100 กรัมต่อต้น

3.3) การทำแนวกันไฟเพื่อป้องกันไฟป่า โดยทำทางตรวจการและแนวป้องกันไฟรอบๆ แปลง และควบคุมวัชพืช

3.4) เมื่อต้นมีอายุมากขึ้นและขนาดโตขึ้น ทำการลิดและตกแต่งกิ่งเพื่อให้ลำต้นสวยงาม การตัดสาขายาวระยะเพื่อเปิดโอกาสให้ต้นไม้เจริญเติบโตได้เต็มที่

4.3.2 ต้นทุนในการปลูกป่าไม้สัก

1) ต้นทุนในการปรับพื้นที่ การปลูก และค่าใช้จ่ายอื่นๆ

การปรับพื้นที่จะต้องทำการไถบุกเบิก 1 ครั้ง และไถพรวนสลับบีก 1 ครั้ง โดยการจ้างเหมา มีค่าใช้จ่าย 420 บาทต่อไร่ ส่วนการปลูกประกอบด้วย ต้นทุนค่าไม้ปักหลัก อันละ 0.25 บาท จำนวน 200 อันรวมเป็น 45 บาท ค่ากล้าสัก กล้าละ 3 บาท จำนวน 200 กล้า รวมเป็น 600 บาท และค่าแรงในการปลูก ปลูกซ่อมและตรวจนับ 135 บาทต่อไร่

2) ต้นทุนค่าปุ๋ย และค่าแรงในการใส่ปุ๋ย

ปุ๋ยที่ใช้เพื่อเร่งการเจริญเติบโตในระยะแรกๆ ใช้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 หรือ 22-11-11 ซึ่งปุ๋ยเคมีที่ใช้มีราคากระสอบละ 360 บาท ค่าปุ๋ย และค่าใส่ปุ๋ยในปีแรก 210 บาทต่อไร่ และในปีที่ 2 – 5 ประมาณ 660 บาทต่อไร่ต่อปี

3) ต้นทุนค่าคายหญ้า และทำความสะอาดแนวกันไฟ

การคายหญ้าในช่วงแรกๆ อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ก่อนและหลังฤดูฝนในแต่ละปี การปลูกไม้สักตั้งแต่ปีที่ 1 ถึงปีที่ 5 มีต้นทุนในการคายหญ้าปีละ 90 บาทต่อไร่ต่อปี ในส่วนของการทำความสะอาดแนวกันไฟ ในปีแรกต้องดำเนินการทำแนวกันไฟก่อน จึงมีต้นทุนในปีแรก 500 บาทต่อไร่ ในปีต่อมาจนถึงระยะตัดฟัน ควรมีการทำมาสะอาดแนวกันไฟปีละ 2 ครั้ง เป็นค่าแรงงานครั้งละ 90 บาท

4) ต้นทุนในการลิดกิ่ง

ค่าแรงงานในการลิดกิ่ง 90 บาทต่อครั้ง ซึ่งจะทำการลิด 1 ปีเว้น 1 ปี (ตาราง 4.14)

ตาราง 4.14 ต้นทุนในการปลูกป่าไม้สักของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2537 - 2541

ปีที่	รายการ	ต้นทุน (บาท/ไร่)
1	การปรับพื้นที่ การปลูกและอื่นๆ	
	- แห้วถางพื้นที่ (ไถคะ)	160
	- เก็บริบ สุมเผา	260
	- ทำแนวกันไฟ	504
	- ปักหลักแนวปลูก	45
	- ปลูก ไม้สัก	135
	- กำจัดวัชพืช	90
	- ปลูกซ่อมและตรวจนับ	90
	- ใส่ปุ๋ย	45
	ค่าวัสดุ	
	- กล้าสัก (3 บาท/กล้า)	720
	- ค่าใช้สอยและวัสดุอื่นๆ	95
	- ค่าปุ๋ย	165
	ค่าแรงงานในการเตรียมพื้นที่ (90 บาท/คน/วัน)	
	รวม	2,309
2-5	การบำรุงรักษา	
	- ค่าแรงดายวัชพืช	180
	- ค่าแรงใส่ปุ๋ย	90
	- ค่าแรงรดน้ำ	22.5
	- ค่าแรงทำความสะอาดแนวกันไฟ	90
	ค่าวัสดุ	
	- ค่าปุ๋ย	660
	รวม	4,170

ตาราง 4.14 ต้นทุนในการปลูกป่าไม้สักของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2537 - 2541

ปีที่	รายการ	ต้นทุน (บาท/ไร่)
6 - 10	การบำรุงรักษา ตัดสาาง และอื่นๆ	
	- ค่าแรงค้ายวัชพืช	180
	- ค่าแรงลิดกิ่ง	90
	- ค่าแรงทำความสะอาดแนวกันไฟ	90
	รวม	1,800
11 - 15	การบำรุงรักษา	
	- ค่าใช้จ่ายรวม/ไร่/ปี	100
	รวม	500
	รวมทั้งหมด	8,779

4.4 เส้นรอบวงไม้ตัวอย่างในแปลงปลูกป่าไม้สักของเกษตรกร

จากรอบวงต้นไม้ในแปลงปลูกของเกษตรกรที่ระดับเพียงอก โดยการสุ่มแบบกลุ่มตามอายุไม้ของเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 10 ต้นต่อราย ให้กระจายทั่ว 4 โชนตามแถวและลำดับของต้นขนาดรอบลำต้นที่ระดับความสูงเพียงอก (GBH) หรือที่ระดับความสูง 130 เซนติเมตรจากพื้นดินของต้นไม้อายุ 11 - 15 ปี มีความยาวเส้นรอบวงเฉลี่ย 37.9 40.2 42.3 44.3 และ 46.4 ตามลำดับดังนี้ (ตาราง 4.15)

ตาราง 4.15 อายุไม้และเส้นรอบวงไม้เฉลี่ยในป่าไม้สักของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกไม้เศรษฐกิจ จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2537 - 2541

อายุไม้ (ปี)	เส้นรอบวงเฉลี่ยที่ความสูงเพียงอก (ซม.)
11	37.9
12	40.2
13	42.3
14	44.3
15	46.4

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved